

دمصیتونو علاج

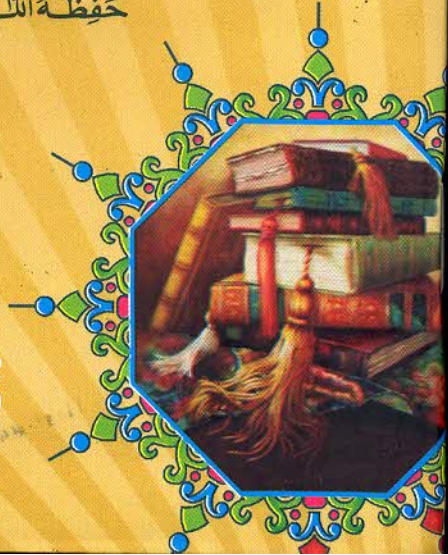
تالیف

فضیلہ شیخ ابو محمد امین اللہ پشاوری

حفظہ اللہ تعالیٰ

مکتبہ اسلامیہ

کنج گریٹ منگل ہارکیٹ پشاور، پاکستان

Ketabton.com

الحمد لله الذى خلق الإنسان للعبادة لا للعصيان ○ وبين
طريق الشكر والكفران ○ وأنزل الكتب وأرسل الرسل إلى
الإنس والجان ○ ليعبدوه ويطيعوه فى السر والإعلان ○
والصلاة والسلام على سيد العالمين فى كل زمان ○ محمد
وآله وأصحابه البررة الكرام ○

اما بعد :

دايوه رساله ده چه مسمى ده په (علاج المصيبة) -
(يعنى د مصبیتونو علاج) سره - د الله عز وجل نه غواړم
چه په خپل دربار عاليه کښنئ ته قبوله او منظوره کړي - او
زما دپاره او د ټولو لوستونکو او اوریدونکو دپاره ته ذریعه
او وسیله د خپله رضا وگرځوی -

تمام حقوق محفوظ دی

نام کتاب ————— د مصبیتونو علاج
نام مؤلف ————— فضيلة الشيخ ابو محمد امين الله
البشاورى حفظه الله
عام ————— ٦ / رمضان المبارك ١٤٢٩ هـ
کمپوزنگ ————— ابو سلمان حضرت محمد غفر له
ناشر ————— مکتبه محمدیه کنج پشاور

مکتبه محمدیه

بیرون کنج گیت پهن دورو پشاور

موبایل: 0301-8828402

سوال او جواب

سوال : خة علاج دے او خة دوائی ده د هغه مصیبت او تکلیف ؟ چه انسان هر قسم کوشش کرے وی د هغه دلرے کولو۔ او خومره چه ورله علاج کوی هغه لازیاتیری۔ او دا داسے سخت مصیبت وی که چرته دا پاتے شی اوزائله نشی، نو د دغه سړی دنیا او آخرت تباہ کوی۔

پس الله دے رحم وکړی په هغه چا چه ددے مصیبت علاج را وُبنائی۔ او الله په امداد د بنده کښی وی، تر خو چه بنده په امداد د بل مسلمان کښی وی۔ ددے سوال جواب راکړه۔ جزاک الله خیراً!

الجواب :

دا جواب مشتمل دے په یوه مقدمه او په دوه حصو باندے۔ هر آوریدونکی او کتونکی لره یادول پکار دی۔

مقدمه

په حدیث د بخاری کښی راخی چه رسول الله ﷺ فرمائی
مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً.
(رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ).

(نۀ دے رالیږلے الله خة مرض، مگر هغه له ئے شفاء او علاج هم رالیږلے)۔

٢ - په بل حدیث کښی راخی : عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ :
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءَ الدَّاءِ بَرَأَ
بِإِذْنِ اللَّهِ. (رَوَاهُ مُسْلِمٌ).

(جابر رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ او فرمائیل : د هر مرض علاج وی، کله چه ورسپړی دوائی هغه مرض ته، نو جوړ شی په حکم د الله سره)۔ (مسلم)۔

٣ - عَنْ أُسَامَةَ بْنِ شَرِيكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ ﷺ :
إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَنْزِلْ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً، عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ
وَجَهَلَهُ مَنْ جَهَلَهُ. (رَوَاهُ أَحْمَدُ).

(اسامه بن شريك رضی الله عنه فرمائی : رسول الله ﷺ

لکہ ددے تفصیل روستو راخی۔

د قلبی اور روحانی مرضونو علاج :

داعلاج پہ قرآن او پہ دعاگانو او منقولہ ذکر ونو سرہ او بہ پریخودلو د گناہونو سرہ کیڑی۔ لکہ تشریح بہ ئے روستو راشی۔ ان شاء اللہ۔ مثلاً جہل (ناپوہی) یو مرض دے، د ہغے علاج سوال کول او تپوس کول د علماؤ نہ دی۔ لکہ حدیث د ابوداؤد کنبن راخی۔

د جابر رضی اللہ عنہ نہ روایت دے، ہغہ فرمائی : « مونہ پہ یو سفر تلی وو، نو دیو سپری سر مات شو پہ کانہی۔ نو پہ سر کنبن ئے زخم و شہ۔ نو بیاد شپے شیطان خطاکہ، یعنی احتلام ئے اوشو، نو د ملگرونہ ئے تپوس او کپرو چہ زما د پارہ د تیمیم اجازت شتہ ؟ ہغوی او وئیل : نشتہ۔ حُک کہ چہ تہ د ابو پہ استعمالو لو قدرت لرے، نو غسل ئے او کپرو، او مہر شو۔ ہر کلہ چہ مونہ واپس راغلو نو رسول اللہ ﷺ خبر شہ، نو وے فرمائیل : دوی وژلے دے، اللہ دے دوی ہلاک کری، دوی د عالمانو نہ تپوس ولے نہ کولو، کلہ چہ خپلہ نہ پوہیدل۔ حُک کہ چہ د ناپوہی (د مرض) شفاء او علاج تپوس کول دی «۔ (ابوداؤد)۔

اوفرمائیل : اللہ تعالیٰ نہ دے رالیہلے مرض، مگر رالیہلے دہ ہغے لہ شفاء او علاج۔ خو حوک پرے پوہیڑی او حوک پرے نہ پوہیڑی۔

پہ بل روایت کنبن دی : چہ صرف دیو مرض علاج نہ کیڑی۔ صحابو عرض وکرو : ہغہ کوم مرض دے ؟ نو رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل : بو داؤالے۔ (ترمذی)۔

د مرض قسمونہ

مرض دوہ قسمہ دے : (۱) بدنی (۲) قلبی اور روحانی۔ پس د بدنی مرض دوہ علاجہ دی، یو ادویہ طبیہ او ادویہ داکتریہ استعمالول۔ حُک کہ چہ پہ ہغے باندے حکم راغلی دے پہ احادیثو کنبن۔ لکہ محدثینو پہ خپلو کتابونو کنبن کتاب الطب ذکر کرے دے، او پہ ہغے کنبن ئے علاجونہ پہ دویانو سرہ فرمائیلی دی۔

دویم علاج : ہغہ دعاگانے او ذکر ونہ او آیتونہ چہ قرآن او حدیث ذکر کری دی، لکہ کتاب الرقی یعنی د دمونو کتاب، پہ بخاری، مسلم، ابوداؤد، ترمذی، مشکوٰۃ وغیرہ کنبن ذکر کری دی۔ د ہغے یادول ہر مسلمان لہ پکاری دی، اللہ تعالیٰ بہ ئے د پیرو مرضونو نہ محفوظ کری۔

قرآن شفاء دے:

لکہ چہ خپلہ اللہ تعالیٰ فرمائی: ﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ (اسراء: ۸۲).

«اور الیہو مونہہ دا قرآن چہ شفاء اور رحمت دے دے مؤمنانو دپارہ۔ اونہ زیاتوی دا قرآن ظالمانو لہ مگر تاوان»۔

او پہ سورتِ فَصَّلَتْ کنبس راحی:

﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً﴾.

(اووایہ: دا قرآن د مؤمنانو دپارہ ہدایت او شفاء دے)۔

پس قرآن تہول شفاء دے، او دتہولو مرضونو علاج دے۔ خصوصاً د شرک، کفر، شک، جہل، بدعت۔ پس ددے پہ رنگ بہترینہ دوائی د مرض پہ زائلہ کولو کنبس نشتہ۔ لیکن افسوس دادے چہ دا قرآن طاخچو کنبس زور شہ۔ قانون د قرآن پہ ملک کنبس نشتہ۔ قرآن راخستل نشتہ، او پہ ہغہ عمل ڊیر کم دے۔ پس مونہہ اللہ تہ خپل شکایت وړاندے کوو داسے خلقونہ۔ اوکے شوک قرآن را اخلی نویا خو صرف د ختم دپارہ، یا د نور لالیچ دپارہ مگر د اللہ بعضے

بندگان داسے دی چہ د ہغوی مقصد د اللہ رضا دے۔

بخاری شریف کنبس د ابو سعید رضی اللہ عنہ حدیث دے، چہ «خة صحابه کرام» پہ سفر تلی وو، پہ یو کلی میلمانہ شو۔ لیکن ہغوی وړلہ میلستیا ونکړہ۔ پس د ہغہ کلی مشر خة وچیلو، نو ہیش دوائی فائدہ ورنکړہ، نو د صحابو خوالہ راغلل، او دوی نہ ئے دوائی طلب کړہ۔

نو ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ او فرمائیل: زہ بہ علاج اوکړم، لیکن زہ مزدوری اخلم۔ نو ہغوی وړلہ یو کنډک د گہو بزو مقرر کړو۔ نو ہغہ پرے سورت فاتحہ (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ولوستلہ، نو اللہ پاک سمدستی جوړ کړو، نو مزدوری ئے وړکړہ۔ نو بعضو صحابو او فرمائیل چہ تقسیم ئے کړی۔ خو ابو سعید خدری رضی اللہ عنہ او فرمائیل: نہ، د رسول اللہ ﷺ نہ تپوس پکار دے۔ نو کلہ چہ واپس راغلل، نو رسول اللہ ﷺ اجازت وړکړو، او پہ خپلہ ئے ہم د ہغوی د خوشحالولو دپارہ خة حصہ ترے واخستہ «۔ (بخاری)۔

نو سورت فاتحہ لوئے علاج دے، او ډیر آسان علاج دے۔ لیکن یقین تہ ضرورت دے۔ حکمہ چہ د اللہ او د رسول (ﷺ) پہ خبرہ کنبس ہرگز دروغ او خلاف د وعدے نہ راحی۔ مثال

بل خائے ارشاد دے:

﴿ أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ٥ ﴾ (البقرہ).

(زہ ددعاء کونکی دعاء قبلوم کلہ چہ مانہ دعا غواپی، پس تاسو ہم زما قبولتیا وکری او ایمان راوری پہ ما، دے دپارہ چہ ہدایت بیامومی)۔ (دا مفہوم د آیت دے)۔

ایوب علیہ السلام بارہ کنبں اللہ فرمائی:

﴿ وَيَأْتِيكَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ ﴾

(او ایوب د اللہ نہ دعاء او غوبنتلہ، پس اللہ ورلہ دعاء قبولہ کرہ)۔

دغہ شان اللہ تعالیٰ دتولو پیغمبرانو صفت دا کرے دے چہ: ﴿ وَكَانُوا يَدْعُونَنا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ ٥ ﴾ (انبیاء)۔

(دوی بہ بہ مانہ دعا غوبنتلہ پہ شوق او پہ ویرے سرہ، او ماتہ بہ تے عاجزی کولہ)۔

نور ہم دیر آیتونہ قرآن کریم کنبں ذکر دی۔ دقرآن مطالعہ پکار دہ۔ دے رسالہ کنبں صرف اشارات کافی دی۔ پہ حدیث د حاکم کنبں پہ روایت د علی رضی اللہ عنہ

تے دادے چہ دوائی ظاہری تاثیر کوی، لیکن کلہ چہ د انسان بدن قابل د هغه وی۔ دارنگ دعاگانے او آیتونہ تاثیر کوی۔ خو چہ دل وستونکی ہمت قوی وی، او یقین لری۔
دعاء:

دعاء ہم لوئے علاج او قوی دوائی دہ۔ لیکن دومرہ خبرہ دہ چہ د دعاء شروط، آداب، الفاظ ددے تولو رعایت چہ کلہ اوشی، نو بیا سمدستی تاثیر کوی۔

نو زہ اوس د دعاء فضائل او احکام لیکم۔

د دعاء فضائل:

اللہ جل شانہ فرمائی:

﴿ اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ٥ ﴾ (اعراف)۔

(د خپل رب نہ دعاء غواپی پہ عاجزی او پہ پتہ سرہ، بیشک چہ اللہ نہ خوبنوی زیاتے کونکی)۔ (پہ دعاء کنبں)۔

او بل خائے فرمائی:

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾ (الزمر)۔

(او ستاسو رب وئیلی دی چہ مانہ دعاء غواپی زہ بہ ستاسو دعاء قبلوم)۔

سرہ راغلی دی چہ رسول اللہ ﷺ فرمائی :
الدُّعَاءُ سِلَاحُ الْمُؤْمِنِ وَعِمَادُ الدِّينِ وَنُورُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ.

(دعاء د مؤمن وسلہ، د دین ستن او د آسمانوں او د زمکو رنرادہ)۔

عائشہ رضی اللہ عنہا فرمائی : رسول اللہ ﷺ ارشاد فرمائیے دے :

لَا يُغْنِي حَذْرٌ مِنْ قَدَرٍ وَالِدُّعَاءُ يَنْفَعُ مِمَّا نَزَلَ وَمِمَّا لَمْ يَنْزَلْ،
وَإِنَّ الْبَلَاءَ يَنْزَلُ فَيَلْقَاهُ الدُّعَاءُ فَيَعْتَلِجَانِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ.

(یرہ د تقدیر نہ خہ نشی لرے کولے، او دعاء د مصیبتوں نہ فائدہ ورکوی، کہ راغلی وی او کہ روستو راخی۔ او بیشکہ مصیبت نازلیری نو دعاء ورلہ مخکنیں ورشی، پس تر قیامتہ پورے پہ جھگرہ وی۔ یعنی ہغہ مصیبت نہ راپریردی)۔

او ابن عمر رضی اللہ عنہ فرمائی : رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل : « دعاء د نازل شوو او غیر نازل شوو دوارو مصیبتوں نہ فائدہ ورکوی۔ فَعَلَيْكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِاللُّعَاءِ. (نو د اللہ بندگانو ! دعا راتینگہ کریں) »۔

ثوبان رضی اللہ عنہ فرمائی چہ رسول اللہ ﷺ فرمائیے :
لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرُّ وَإِنَّ الرَّجُلَ
لَيَحْرُمُ عَنِ الرِّزْقِ بِالذَّنْبِ يُصِيبُهُ.

(تقدیر نہ بدلوی مگر دعاء، او عمر نہ زیاتوی مگر نیکی، او سرے د رزق نہ محرومی پری پہ سبب د گناہ کولے)۔

دا حدیثونہ مستدرک د حاکم راوری دی۔
او د تقدیر بدلیدل او د عمر زیاتیدل، دا مسئلہ بہ روستو راشی۔

پہ یو حدیث کنب دی :
الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ. (دعاء بعینہ عبادت دے)۔
پہ یو بل روایت کنب دی چہ پہ سند کنب نے ضعف دے :
الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ. (دعاء د عبادت مغز او نلے دے)۔
حکہ چہ پہ دے کنب عاجزی او توجہ ڍیرہ وی۔

د دعاء نہ قبلیدو وجہ

د دے ڍیرے وجھے دی۔ یوہ دادہ چہ دا دعاء بہ ورنہ وی، د اللہ او د رسول ﷺ درضا نہ بہ خلاف وی۔ لکہ یو سرے نیکانو خلقو تہ خیرے کوی۔ لکہ چہ بعضو نہ مونر

نه چه مونږ درکړې دى (بقره: ۱۷۲) بيا رسول الله ﷺ د هغه سرې ذکر او فرمائيلو چه اوږده سفر ونه کوى، پریشان او گرد آلود وینسته ؤى- او لاسونه ئه آسمان طرفته نیولې وى- چه اے الله! اے ربه! یعنی سوالونه کوى- او حال دادې چه خوراک ئه حرام وى او خکاک ئه حرام وى، او جامه ئه حرامه وى- او په حرامو پالڼه شوي وى- نو دده دعاء به څنگه قبوله شی؟» (مسلم)-

خلورمه وجه: د گناهونو زنگ دې په زړونو-

پنځمه وجه: غفلت دې د الله تعالی نه-

شپږمه وجه: شهوت دې-

اوومه وجه: لهویات دې-

اتمه وجه: داده چه د دعاء په قبلیدو یقین نه لری-

حدیث کسب راحی: اَدْعُوا اللَّهَ وَأَنْتُمْ مُوقِنُونَ بِالْإِجَابَةِ
وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ دُعَاءَ مَنْ قَلْبٍ غَافِلٍ لَاهٍ.

(د الله نه دعاء غواړئ په داسه حال کسب چه ستاسو یقین وى په قبلیدو، او یاد ساتئ چه الله د غافل او لهوه کونکى زړه نه دعاء نه قبلوی)-

(رواه الحاکم فى المستدرک عن أبى هريرة).

آویدلې دى چه الله دې وهابیانو ته هدایت اوکړې، او که نه کسبې نو الله دې ئه غرق کړې- حال دا چه دا اهل حقو ته خیرې کول دى-

دویمه وجه داده چه زړه الله طرفته پوره متوجه نه وى په وخت د دعاء کسب- لکه بعضه خلقو دعاء کوى او اخر او دیکخوا گورى- او بعض خبرې کوى او لاس ئه هم اوچت کړې وى- ددې مثال داسه دې لکه سرې لینده کسب کانږې کیدى خو لږه ئه راکاږې، نو کانږې خائې ته ونه رسیږې- دارنگه دا دعاء هم الله ته نه رسیږې-

دریمه وجه د حرامو خوړل دى-

لکه حدیث کسب راحی: ابو هريره رضى الله عنه فرمائی

: رسول الله ﷺ فرمائیلی دى: « اے خلقو! الله پاک ذات دې، اونه قبلوی مگر پاک او حلال شه- او الله مؤمنانو ته په هغه څه حکم کړې، چه په هغه ئه پیغمبرانو ته هم حکم کړې- الله تعالی په قرآن کسب وئیلی دى: چه اے پیغمبرانو! خورئ د حلالونو، او نیک عمل کوى، زه ستاسو په عملونو خبردار یم- (سورت المؤمنون: ۵۱)- او مؤمنانو ته ئه وئیلی دى: اے ایمان والو! خورئ د هغه حلالو مالونو

نہمہ وجہ : دگنا ہونو نہ توبہ نہ ویستل دی :

لکہ حدیث د مسند احمد کنبن راحی : چہ « بنی اسرائیلو تہ خہ بلا او تکلیف اور سیدہ۔ نو دوی یو میدان تہ لازل۔ اللہ تعالیٰ وحی او کرہ د هغوی نبی تہ چہ دوی لہ خبر ور کرہ، چہ تاسو دے میدان تہ پہ نجسو بدنونو راغلی یی۔ او تاسو ماتہ هغه لاسونہ او چتوی چہ پہ هغه تاسو وینے توی کرپی دی، او تاسو کورونہ د حرامونہ پہ دغہ لاسونو ډک کرپی دی۔ اوس چہ کلہ زما غضب پہ تاسو سخت شہ، نو تاسے مانہ دعاء غواپی۔ پس تاسو مانہ لا لرمے کیپی۔

لسمہ وجہ : استعجال (تادی کول) دی : یعنی انسان دا وائی چہ ما ډیرے دعاگانے او کرے۔ یوہ ہم قبولہ نشوہ۔ پس سترے شی او دعاء پریردی۔

حدیث کنبن راحی : رسول اللہ ﷺ فرمائی : يُسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ يَقُولُ قَدْ دَعَوْتُ رَبِّي فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي.
(رواه البخاری).

(قبلیبری ستاسو نہ دیو کس دعاء تر خو چہ جلتی اونہ کرپی، وائی چہ ډیرے دعاگانے م او کرے خو قبولہ نشوے)۔

یو بل حدیث کنبن راحی، رسول اللہ ﷺ فرمائی :

لَا يَزَالُ الْعَبْدُ بِخَيْرٍ مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ! كَيْفَ يَسْتَعْجَلُ؟ قَالَ: يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ رَبِّي فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي.

(همیشه وی بنده پہ خیر کنبن، تر خو چہ جلتی اونہ کرپی، صحابو عرض وکرو، اے د اللہ رسولہ! جلتی خہ تہ وائی؟ وے فرمائیل : انسان وائی : ډیرے دعاگانے مے او کرے خو اللہ قبولے نہ کرے)۔ (احمد)۔

یولسمہ وجہ دادہ : چہ پہ دعاء کنبن اخلاص نہ وی۔ لکہ وائی : اللہ او پیر بابا دے مل شہ۔ او اللہ او کا کا صاحب دے او وهہ۔ داسے کلمے استعمالول ناجائز دی، بلکہ دا د شرک خبرے دی۔ سرے پرے مشرک کیپی۔

دولسمہ وجہ : دادہ چہ دعا پہ داسے وخت کنبن او کرپی چہ پہ هغه کنبن رسول اللہ ﷺ نہ وی کرپی۔ لکہ د سنتونہ پس پہ جمع سره دعاء وغیرہ۔ نورے وجھے ہم شتہ، خوزہ دا رسالہ مختصره لیکم۔

د دعاء آداب

۱ - حضور قلبی یعنی اللہ تہ توجہ کول۔ لکہ مخکین حدیث کین تیر شو۔

۲ - پہ دے اوقاتو کین دعاء بنہ قبلیری :

د فرض مانحہ نہ پس، او د تہجدو پہ وخت کین۔

لکہ حدیث کین راحی :

قِيلَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ ؟ قَالَ : جَوْفَ اللَّيْلِ
الْآخِرِ وَذُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ . رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ .

(چا تپوس او کړو، اے د اللہ رسولہ ! کومه دعاء بنہ قبلیری؟ وے فرمائیل : د شپے پہ آخری حصہ کین (د تہجدو پہ وخت) او د فرض مونخونو نہ پس)۔

۳ - د آذان کیدو پہ وخت۔

۴ - د جُمعے د خطبے پہ وخت۔

۵ - د جُمعے د ورځے د مازیگر نه پس۔

۶ - د آذان او اقامت پہ مینخ کین۔

دا شپړ وختونه حدیثو کین ذکر شوی دی۔

۲ - دویم ادب : خشوع او خضوع سره دعاء غوښتل۔

۳ - دریم ادب : قبلے تہ مخ کول۔

۴ - څلورم ادب : د اوداسه په حالت کین دعاء غوښتل۔

۵ - پنځم ادب : تر سینے پورے لاسونه او چتول۔

۶ - شپږم ادب : د دعاء په شروع کین د اللہ حمدونه اوصفتونه کول۔

۷ - اووم ادب : بیا په رسول الله ﷺ باندے درود وئیل۔

۸ - اتم ادب : د حاجت غوښتلو نه مخکین توبه ویتل۔

د دے ټولو آدابو نه پس دے اللہ تعالیٰ تہ متوجه شی او په مبالغے اوزاری، او په ویرے او رغبت سره دے دعاء او غواری۔ او د اللہ په مخکین دے چاپلوسی او کړی۔ او هغه تہ دے د هغه په نومونو او صفتونو او په توحید سره وسیله پیش کړی۔ او د دعاء نه مخکین دے خه صدقه خیرات او کړی۔ نو ان شاء الله چه دا قسم دعاء به اللہ تعالیٰ نه رد کوی۔

او خاصکر هغه دعا، په کومه باندے چه رسول الله ﷺ د قبولتیا حکم لگولے وی۔

لکه د دعاء داراتلونکی الفاظ استعمالول پکار دی۔

۱ - نبی کریم ﷺ د یو سړی نه واوریدل چه داسے دعائے

لویی اود عزت حائزہ! اے ژوندیہ اے تدبیر کونکیہ!)۔
 نورسول اللہ ﷺ اوفرمائیل: «دے سپری دَ اللہ پہ اسمِ اعظم سرہ دعا اوکریہ، اودا داسے نوم دے چہ پہ دے سرہ د ہر چادعا قبلپری، او پہ دے ہر حاجت پورہ کیپری»۔
 (رواہ ابن حبان و اسحاب السنن)۔

۳- د اسماء بنت یزیدؓ نہ روایت دے چہ رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل: «دَ اللہ اسمِ اعظم پہ دے دوہ آیتونو کنبں دے: وَاللّٰهُمَّ اِلٰهَ وَّاحِدٌ، لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ»۔
 (البقرة: ۱۶۳)۔

اود سورت آل عمران پہ شروع آیتونو کنبں:
 اَللّٰهُمَّ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ»۔ (رواہ الترمذی)۔
 د اللہ رب العزت حکمت دے پہ پتولو د بعضے شیانو کنبں۔ لکہ لیلۃ القدر، او پہ ورخ د جمعے کنبں یو ساعت د دعا د قبلیدو وی ہغہ ہم نامعلومہ وی۔ دارنگہ خاتمہ وغیرہ۔ دارنگہ اسم اعظم ہم اللہ رب العزت پورہ نہ دے بنکارہ کرے، دے دپارہ چہ انسان ورپسے کوشش اوکری، او د اللہ تہول صفتونہ اووائی۔

۴- عَنْ اَنَسٍ وَّ اَبِي هُرَيْرَةَ وَرَبِيعَةَ بْنِ غَامِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ

کولہ:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ بِاِنِّيْ اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ
 الْاَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ.
 (اے اللہ! زہ تانہ دعاء پہ وسیلہ ددے کوم چہ زہ دا گواہی کوم چہ تانہ سیوا بل اللہ او معبود نشتہ۔ تہ یواخے اوے حاجتہ ئے۔ ہغہ ذات ئے چہ نہ د چانہ پیدا دے، اونہ ترے شوک پیدا دی، اونشتہ دہ لہ برابر ہی شوک)۔
 نو نبی ﷺ اوفرمائیل: دے سپری د اللہ نہ دعا پہ ہغہ نوم اوکریہ چہ شوک پرے دعا اوکری نو قبلپری)۔
 (رواہ ابن حبان عن عبد اللہ بن بريدة)۔

۲- د انس رضی اللہ عنہ پہ حدیث کنبں دی دا وایم: ﷺ
 زہ د رسول اللہ ﷺ سرہ ووم، نو ہغہ د یو سپری نہ او ریدل چہ د مانخہ نہ پس ئے داسے دعا کولہ:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ بِاَنَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ الْمَنَّانُ
 بَدِيْعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ.
 (اے اللہ! زہ تانہ سوال کوم پہ وسیلہ د صفتونو ستا سرہ۔ نشتہ لائق د عبادت سیوا ستانہ، تہ احسان کونکے ئے، اوناشنا پیدا کونکے د آسمانونو اوزمکے ئے۔ اے د

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: اإِطْوَأْ بِيَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ.
(رواه الحاكم وأحمد).

(انس، ابو هريره اور ربيعہ بن عامر رضی اللہ عنہم
فرمائی چہ رسول اللہ ﷺ اوفرمائیل: «پہ یا ذالجلال
والاکرام باندے کلک شیء او ہمیشہ والے پرے او کړی پہ دعا
کښ»۔

۵- د ابو هريره - رضی اللہ عنہ - نہ روایت دے چہ
«رسول اللہ ﷺ بہ کلہ مبالغہ او کوشش پہ دعا کښ کولو،
نو داسے بہ ئے وئیل: یا حی یا قیوم ... الحدیث»۔
(ترمذی).

د ترمذی پہ بل روایت کښ راخی «چہ کلہ بہ رسول اللہ
ﷺ یو کار خفه کړو، نو داسے بہ ئے فرمائیل پہ دعا کښ:
يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ اَسْتَغِيْثُ»۔

۶- سعد بن ابی وقاص رضی اللہ عنہ فرمائی: رسول
اللہ ﷺ اوفرمائیل: «د یونس علیہ السلام دعا چہ کلہ
هغه د ماهی پہ خیتہ کښ کړے وه:

اَلَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّیْ کُنْتُ مِنَ الظّٰلِمِیْنَ
(انبیاء: ۸۷).

پہ دے دعاء باندے چہ کوم مسلمان بنده په یو حاجت
کښ دعا او غواړی نو ضرور به الله د هغه دعا قبلوی»
(ترمذی).

بل روایت کښ دی: چہ «دا دعاء د هر مصیبت نه د
خلاصی ذریعه ده»۔ رواه الحاكم.

او بل روایت کښ دی: «چا چہ دا دعاء په بیماری کښ
خلوښت ځله او وئیله، نو که چرته مړ شو نو شهید به
وی. او که جوړ شو، نو بخښنه به ورته اوشی»۔ (الحاکم).

د مصیبت دعاء

بخاری او مسلم کښ دی چہ رسول اللہ ﷺ به د مصیبت
په وخت کښ دا دعاء فرمائیله:

اَلَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ الْعَظِيْمُ الْحَلِيْمُ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ.
اَلَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمٰوٰتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْاَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيْمِ.

د غم او دهم دعاء

په مسند احمد کښ د ابن مسعود رضی اللہ عنہ نه
روایت دے چہ نبی کریم ﷺ فرمائی: «نه رسیږی یو کس
ته هیچرے څه غم یا هم، پس چہ دا دعاء او وائی:

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ ، نَاصِيَتِي
بِيَدِكَ ، مَا ضَ فِي حُكْمِكَ ، عَدَلٌ فِي قَضَائِكَ أَسْأَلُكَ
اللَّهُمَّ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِيَتْ بِهِ نَفْسِكَ أَوْ عَلِمْتَهُ
أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي
عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رَبِيعَ قَلْبِي وَنُورَ
صَدْرِي وَجَلَاءَ حُزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي .

نو الله به لرمه كرى غمونه او خفگانونه دده او په بدله
كښن به ورله خوشحالی وركړې. نو چا عرض او كړو چه : يا
رسول الله ! نه ئه زده كوو ؟ نو وې فرمائيل : وله نه ! چا چه
واريده نو هغه له پكار دى چه زده ئه كړې .

ابن مسعود رضی الله عنه فرمائی : په هر نبی باندې به
چه كله خه مصيبت راغې ، نو هغه به په سبحان الله سره
امداد طلب كولو .

غَلَّ نَهْ دَبَجْ كِيدُو دَعَاءُ

حسن بصرى فرمائی : « د ابو المعلق په نوم يو صحابى
وو ، هغه تاجر وو . يوه ورځ يو غل گير كړو . ورته ئه اووئيل
: چه زه درنه مال اخلم ، او قتل كوم دې هم . نو هغه د
خلور وركعتو اجازت او غوښتلو . نو په آخره سجده كښ

نه دادعاء او غوښتله :

بَارِزُودُ يَا وَدُودُ يَا ذَا الْعَرْشِ الْمَجِيدِ يَا فَعَالًا لِمَا تُرِيدُ
أَسْأَلُكَ بِعِزِّكَ الَّذِي لَا يُرَامُ وَبِمُلْكِكَ الَّذِي لَا يُضَامُ ،
وَبِنُورِكَ الَّذِي مَلَأَ أَرْكَانَ عَرْشِكَ أَنْ تَكْفِينِي شَرَّ هَذَا اللَّصِ
بِأُغْيَتِكَ أَعْيُنِي يَا مُغِيثُ أَعْيُنِي .

درې ځله ئه دادعاء او كړه . نو الله د آسمان نه د هغه غل د
وژلو دپاره يو ملائك راوليږله .

حسن بصرى وائى : چا چه اودس او كړو ، او خلور ركعته
مړنځ ئه او كړو ، او دادعاء ئه اووئيله ، نو الله تعالى به ئه
قبوله كړې . كه په ده خه غم وي او كه نه وي .

(رواه ابن ابى الدنيا عن الحسن).

فصل : دعاء دوسلې پشان ده :

خو دومره خبره ياده كړه چه وسله هله كار كوى كله چه
مې قوى او مضبوط وي ، او خه مانع نه وي لكه په دشمن
خه زغره يا خود نه وي ، نو پوره كار كوى . دارنگه چه دعا
وى او په توجه سره وي ، او نور خه مانع د قبيدو نه وي ،
لكه بعض موانع مونږ مخكښ بيان كړل ، نو د دعایا بنه
كار كوى .

کین به هغوی الله ته متوجه کیدل او دُعا به ئے غوښتله۔

حدیث د ابن ماجه کین راحی :

مَنْ لَمْ يَسْأَلِ اللَّهَ يَغْضَبْ عَلَيْهِ.

«خوځ چه د الله نه دُعا نه غواړی، الله په هغه غضب

کوی»۔

نو معلومه شوه چه الله تعالیٰ په سوال او تضرع سره

راضی کیږی۔ او دُنیا کین ز مونږ د مسلمانانو بل مقصد

نشته بغیر درضا کولو د الله نه۔

په حدیث کین راحی چه الله فرمائی: «زۀ الله یم، مانه

سیوا بل معبود نشته۔ کله چه زۀ راضی شم، نو برکت

اچوم، او زما د برکت خۀ انتهاء نشته۔ او کله چه زۀ د چانه

خفه شم، نو بیا پرې لعنت کوم، او زما لعنت تر او وپُشتونو

پورې رسیږی»۔ (مسند احمد)۔

پس الله په کومه خبره زیات خوشحالیږی هغه د

گناهونو د پریخودلو په وجه رضا کیږی۔ او د تقویٰ معنی

هم داده د گناه نه ځان ساتل۔

نو د دنیا د ټولو مصیبتونو سبب گناهونه دی، لکه

قرآن مجید کین الله فرمائی :

بعض خلق وائی چه دُعا ته هیڅ ضرورت نشته۔ ځکه

چه داشے به الله یا لیکلے وی په تقدیر کین یابه ئے نو وی

لیکلے۔ که لیکلے وی، نو دُعا ته حاجت نشته۔ او که نه وی

لیکلے، نو بیا هم دُعا ته حاجت نشته۔ دا قسم خلق سخت

جاهلان دی۔ مونږ الزاماً وایو چه ستا مورواله او تنده

ماتیدل او بچی پیدا کیدل به الله یا لیکلی وی یانه، که

لیکلی ئے وی، بیا روتی خورلو او اوبۀ ځکلوته حاجت

نشته اونه واده کولو ته حاجت شته۔ او که نه ئے وی لیکلی،

نو بیا په ضرورته کارولے کوے ؟

بعض خلق وائی چه په دُعا هیڅ نه کیږی۔ لیکن دا

صرف عبادت دے۔ کول ئے پکلر دی۔ دا خلق هم غلط

وائی۔ بلکه :

صحیح خبره داده چه هر شه الله په تقدیر کین لیکلے،

لیکن سره د اسبابونو۔ مثلاً مورواله الله لیکلے دے، او

سبب، ئے ورله خوراک لیکلے۔ دارنگه ته چه خۀ حاجت

غواړے، هغه دپاره الله دُعا سبب گرزولے دے۔ نو خوځ چه

دُعا پریږدی هغه جاهل دے۔

صحابو ته دا فضیلتونه معلوم وو، ځکه په هر ځای

﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ ﴾ . (شوری).

(کوم مصیبت چه تاسو ته رسیږي هغه ستاسو د عمل په وجه، او الله خو د ډیرونه معافی کوي).

لیکن دا خبره یاد ساتل پکار دی چه د خیر او د شر اسباب معلومول ضروری دی. او دا په تجربه او په علم التاريخ او په آوریډلو د اخباراتو ماضیو او خصوصاً په قرآن پاک کښ سوچ کولو سره انسان ته حاصلیږي. او بیا په علم الحدیث کښ سوچ کول دی. او قرآن او سنت د ټولو شیانو اسباب بیان کړي دی.

دویمه خبره داده: چه د نفس غلط فهمی نه ځان ساتل ضروری دی. ځکه چه انسان دا بڼه پیژني چه گناه، غفلت او شهوت ضرری شیان دی، لیکن دې په غلط فهمی کښ پریوزي او، وائی چه الله غفور رحیم دے.

او کله وائی: توبه به وباسم.

او کله یو دوه رکعتہ نفل اوکړي، نو ځان معصوم حسابوي.

او کله وائی: تقدیر کښ به مقرر وی داسے. او کله وائی:

تول خلق داسے کوي، نوکه ما اوکړو، نو څه چل اوشه. او ډیر خلق دا گمان کوي، که زه هر څومره گناهونه اوکړم، او استغفر الله اووایم پس ختم به شی.

او بعض وائی چه گناهونه کوه، او بیا سل ځله: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ اووایه: بس گناه به دې زائله شی.

او بعض وائی: اَلْتَنَزُّهُ مِنَ الدُّنُوبِ جَهْلٌ بِسِعَةِ عَفْوِ اللَّهِ. (د گناهونو نه ځان ساتل د الله په فراخه عفو نه ناخبري ده). او بعض وائی: زه مجبور یم.

او بعض وائی: پردو زنانو ته کتل جائز دی، ځکه چه دا خوبهر ته راوتی دی.

او بعض وائی چه مونږ به خپل پیران بچ کوي. او هغوی به مونږ له سفارش کوي.

او بعض وائی: مونږ میان گان او سیدان یو. ز مونږ گناهونه به ز مونږ مشران معاف کوي په سفارش سره.

او بعض وائی: حدیث کښ راځي چه الله فرمائی: زه د بنده د گمان سره یم په ما باندے. پس ز مونږ په الله دا گمان دے چه جنت ته به مو بوزي.

لیکن دا خبره صحیح نه ده، ځکه چه په الله هغه سره

صحیح گمان کولے شی خوک چہ د ہغہ تابعداری۔ او
نافرمان پہ اللہ بنہ گمان نشی کولے، لکہ یو مرتیے وی ہغہ
اوتختی، کلہ چہ ہغہ واپس راوستے شی، نو د ہغہ گمان
دا وی چہ مولیٰ بہ سزارا کوی۔

دے وجہ نہ حسن بصری فرمائی :

إِنَّ الْمُؤْمِنَ أَحْسَنَ الظَّنِّ بِرَبِّهِ فَأَحْسَنَ الْعَمَلِ، وَإِنَّ الْفَاجِرَ
إِسَاءَ الظَّنِّ بِرَبِّهِ فَاسَاءَ الْعَمَلِ.

(مؤمن پہ خپل رب بنہ گمان لری حکہ نیک عمل
کوی، او بدکارہ سرے پہ اللہ غلط گمان لری نو حکہ غلط
اعمال کوی)۔

پہ اصل کسبن دا دشیمان دھوکے او حرے وی۔ راشہ
اوگورہ چہ خومرہ خوف وو د رسول اللہ ﷺ، چہ یو کرن
ورسره شپہر یا اووہ اشرفی وے، نو د شپے خوب نہ ورتلو او
پہ مرض وفات د ہغہ کسبن عائشے رضی اللہ عنہا تے
فرمائیلی وو چہ خرچ تے کرہ۔ لیکن ہغے د خہ مشغولتیا
پہ وجہ خرچ نکرے۔ نو نبی ﷺ او فرمائیل چہ خہ گمان دے
د اللہ د نبی، کہ اللہ سرہ ملاؤ شی او دا روپی ورسره وی؟
امام معروف فرمائی :

رَجَاؤُكَ لِرَحْمَةٍ مَنْ لَا تُطِيعُهُ مِنَ الْخُدْلَانِ وَالْحُمَقِ.
د ہغہ چانہ امید ساتل چہ تہ د ہغہ تابعداری نہ کومے
دا خوشمندگی او کم عقلی دہ۔

او حسن بصری تہ چا او وئیل چہ :

أَرَأَيْتَ طَوِيلَ الْبُكَاءِ فَقَالَ : أَخَافُ أَنْ يُطْرِحَنِي وَلَا يُيَالِي.

زہ تاوینم چہ تہ دیرزیات ژا پے دا ولے؟ نو ہغہ وئیلے :
ماسرہ دا ویرہ دہ چہ اللہ بہ مے اور تہ گذار کپی او ہغہ د
ہیچا پرواہ نہ لری۔

او حسن بصری دا ہم فرمائیلی دی : چہ بعض خلق
امدونہ د مغفرت لری، نو د دنیا نہ یے تو یے لا پشی۔

او نبی کریم ﷺ فرمائی :

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ.

« اے دزرونو اپونکیہ ! زما زپہ پہ خپل دین باندے
مضبوط کرہ »۔

اوداہ تے ہم فرمائیل چہ « زرونہ د اللہ پہ دوو گو تو کسبن
دی۔ کرم خوائے تے چہ غواپی اروی تے »۔

یوروایت کسبن دی چہ « نبی ﷺ جبرئیل علیہ السلام تہ
اوفرمائیل : خہ وجہ دہ چہ میکائیل علیہ السلام نہ

خاندی؟ نو هغه ورته اووئیل : میکائیل د هغه ورخه نورا په دیخوانه دی خندلی، کله نه چه اور پیدا شومے دے۔

یوروایت کنبس راحی، چه نبی ﷺ یو کرت یو جماعت اولیده، نو تپوس ئے اوکرو چه ولے راجمع شوی دی؟ نو چا اووئیل چه قبر کنی۔ نو نبی ﷺ په منده لارو او قبر خوا کنبس کیناستو، او په ژرا شو، تردے چه زمکه ئے په اوینکو لونده کره۔ او بیائے مونو ته ارشاد افرمایه: اے رونرو! دے ورخے دپاره تیاری اوکړی۔ (مسند احمد)۔

دا قسم روایتونه نور هم ډیر زیات دی۔

نو مقصد داشه چه هسه امیدونه نه دی کول پکار۔ بلکه اعمال صالحه پکار دی۔ او خوفِ الهی ډیر ضروری شه دے۔

پس دتولو گنا هونو نه خان بیچ کول پکار دی، ځکه چه ه مخکنبس بیان شو چه دتولو مصیبتونو سبب معصیتونه دی۔ او د نعمتونو دراتلو لوئے سبب تقویٰ ده۔ لیکن دا اوس ډیره کمه شومے ده۔ او حال دادے چه قرآن پاک کس چه الله پاک په تقویٰ خومره زور ورکړے دے۔ هغه پنه دے۔ په سورت بقره کنبس الله پاک پنخه ډیرش کرته د تقویٰ

ذکر کړے دے۔ باقی قرآن خوترمے دک دے۔

د گناهونو ضررونه:

زه مختصر یو خو ضررونه او بد اثرات د گناهونو لیکم، چه زره اوبدن ته په دنیا او آخرت کنبس ضرر ورکوی۔ هر انسان دخپله کامیابی دپاره کوشش کوی۔ خو لیکن شیطان دانسان نه دشمن دے۔ هغه صحیح لاره دکامیابی دانسان نه هیره کړے ده۔ پس هونبیاریدل پکار ډی او د شیطان سره عداوت کول پکار دی۔

۱- اول: د علم نه محرومتیا:

د علم نه محرومتیا د گناه په وجه کیږی۔ علم نور دے، او گناه دغه نور مړ کوی۔ لکه د امام شافعی په باره کنبس راحی چه کله دوی د امام مالک نه تعلیم شروع کړو۔ نو امام مالک ته دده زیرکتیا او پوهه او عقل معلوم شه۔ نو دده ته ئے افرمائیل:

إِنِّي أَرَى اللَّهَ قَدْ أَلْقَى عَلَيْكَ نُورًا فَلَا تُطْفِئُهُ بِظُلْمَةِ الْمَعْصِيَةِ.

(زه وینم چه الله په تاباندے نور اچولے دے۔ نو د گناه د تیارے په وجه ئے مړ نه کړے)۔

امام شافعی فرمائی:

شَكُوْتُ إِلَهِي وَكَيْفَ سُوءَ حِفْظِي
فَأَرْشَدَنِي إِلَى تَرْكِ الْمَعَاصِي

(ما خپل استاذ وکیع ته د حافظے د کمزوری شکایت اوکړو، نو هغه ماته د گناهونو نه د بچاؤ وصیت اوکړو۔

فَإِنَّ الْعِلْمَ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ
وَفَضْلُ اللَّهِ لَا يُعْطَى لِعَاصِي

(حکمه علم د الله فضل دے، او الله خپل فضل نافرمان ته نه ورکوی)۔

۲ - **دویم**: گناهونه د رزق او د مال نه د محرومه کیدو سبب دے۔ حدیث کتب راحی: ((انسان د گناه په سبب د رزق نه محرومه کیږی))۔ (مسند احمد)۔

نو تقوی سبب د رزق او گناه سبب د فقر دے۔

۳ - **درېم**: گناهونه سبب د وحشت دے۔ انسان ته هیڅ شے بیا مزه نه ورکوی۔ اگر که د ټول د دنیا مزه راجع شی۔ لیکن په دے وحشت د زړه هغه څوک پوهیږی چه احساس په کبښ وی، ځکه چه:

وَمَا لِمَيِّتٍ يَجْرَحُ مِنْ إِيْلَامٍ.

مړے د زخمی کیدو په درد نه پوهیږی۔

۴ - **څلورم**: د گناهونو په سبب د انسان او د نورو خلقو تر مینځه یو وحشت او په محبتی واقع کیږی، خصوصاً انسان د نیکانو خلقو نه وړاندے کیږی، هغوی ته به هم بد معلومیږی فطره۔ او دے هم د هغوی نه نخنی۔ او څومره چه لرے وزی، هغومره شیطان ته نزدے کیږی۔ تردے چه دا وحشت دده او د بنځے او د بچو او د خادمانو تر مینځه راشی، نو بیابانه هیڅوک تابعداری نکوی۔

لکه بعض علماء فرمائی: چه زه کله د الله څه نافرمانی اوکړم۔ نو هغه زه د خپلے بنځے او د خپل څاروی (سورلی) په اخلاقو کبښ پیژنم۔

۵ - **پنځم**: گناهونه سبب د گرانۍ او سختۍ د کارونو دی په ده باندے۔ پس هر خوا چه مخ کړی، نود هر کار دروازه به پرې بنده وی۔ او بابه سخته وی۔ ځکه څوک چه د الله نه ویره کوی نو: ﴿يَجْعَلُ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾۔
الله به ورله کارونه آسان کړی۔ (الطلاق)۔

نو څوک چه تقوی معطله کړی، نو هر کار به ورته الله پاک سخت کړی۔

ننگی دَرزق او کمزوری دَ بدن او دَ خلقو په زړونو کښن
ورسره نفرت)۔

۷- **اوم**: زړه او بدن کمزورې کوی، ځکه چه د مؤمن
ایمانی طاقت په زړه کښن وی، او کله چه زړه طاقتور وی،
نو بدن کار کوی، او کله چه زړه بزدل کمزور وی۔ نو بدن
کارنشی کولے۔ لکه د کافرانو څومره بدنی او مالی
طاقتونه وی۔ لیکن صحیح مؤمنانو ته نشی تینگیدے،
لکه: صحابه کرامو رضی الله عنهم واقعات مشهور دی۔

۸- **انتم**: د گناه د وچه نه انسان د ډیرو نیکیو نه محروم
شی۔ چه هره نیکی د ټولے دنیانه بهتره وی۔ مثلاً سرے
نلم ته لار شی، نو مونځ ترے قضا شی، او د ذکر نه غافله
شی۔ د غلا چل زده کړی، د زنا چل زده کړی۔ مال بے ځایه
خرچ شی، وخت عبث تیر شی۔ دارنگه ته په کښن فکر
اوکړه چه څومره ضررونه دی؟ انسان د خپلے خوشحالی
کوشش کوی، او حال دادے چه ځان هلاکوی۔

۹- **انهم**: گناه د عمر او د رزق د کموالی سبب دے۔ او
نیکی د عمر او د رزق د ډیروالی سبب دے۔ لکه په حدیث د
ابن ماجه کښن راځی: «عمر لره صرف نیکی زیاتوی، او

۶- **شیرم**: په زړه باندے به ئے تیاره راشی، تردے چه دے
به پرے داسے پوهیږی لکه د شپے په تیاره چه سرے
پوهیږی۔ ځکه چه طاعت نور دے او معصیت (گناه) تیاره
دے۔ او کله چه دا تیاره ډیره شی، نو سرے بیا په بدعاتو او
گمراهی کښن واقع شی۔ او دے نه پوهیږی۔ لکه یو روڼد
سرے په لاره روان وی، او مخکښ کنده راشی او دے خبر نه
وی، نو په کښن ور او غورزیږی۔ پس دا تیاره بیا په مخ
باندے تیاره راولی، نو هر څوک ئے پیژنی، لکه تاسو تجربه
اوکړی۔ چه پولیس والا چه کله گاډی ته را اوخیژی، نو په
فاسقانو خلقو گوتے وهی۔ بڼه او خراب بیل پیژنی۔

عبد الله بن عباس رضی الله عنه فرمائی:

إِنَّ لِلْحَسَنَةِ ضِيَاءً فِي الْوَجْهِ وَنُورًا فِي الْقَلْبِ وَسَعَةً فِي
الرِّزْقِ وَقُوَّةً فِي الْبَدَنِ وَمَحَبَّةً فِي قُلُوبِ الْخَلْقِ، وَالْمُعْصِيَةُ
بِضِدِّ ذَلِكَ.

(د نیکی اثر په مخ باندے د حسن او د تازگنی وی، او په
زړه کښن رڼا وی، او په رزق کښن فراخی وی، او په بدن کښن
طاقت وی، او خلق ورسره محبت ساتی۔ او گناه کښن ددے
په ضد شت: ملاوېږی۔ یعنی توروالے د مخ او تیاره د زړه او

تقدیر لہ صرف دعا رد کوی۔ الحدیث۔

بیا دلتہ پہ ڊیروالی د عمر کنب د علماؤ درے رائے دی :
بعض فرمائی : د عمر د ڊیروالی نہ مراد د خیر او برکت
ڊیروالے دے۔ یعنی عمر بہ لږ وی، اوفائے او طاعتونہ بہ پہ
کنب ڊیروی۔

دویم دا چہ : مراد د ڊیروالی د عمر نہ حقیقہ ڊیروالے
دے۔ اللہ د ہر شیء د پارہ اسباب مقرر کری وی، لکہ د
صحت، مرض، غنی، فقر د پارہ ئے چہ اسباب مقرر کری
دی۔

دریم قول دادے : چہ اعلیٰ ژوند ہغہ دے چہ دانسان زرہ
پہ کنب د اللہ پاک سرہ ترے وی۔ او د ہغہ سرہ پہ کمال درجہ
کنب محبت وی۔ چہ د ہغہ محبت پہ مقابلہ کنب ہیخ
شے نہ غورہ کوی۔ نو کله چہ انسان پہ معصیت او
نافرمانی کنب اختہ شی، نو دے مردے، او عمر ئے ختم
دے۔ دے وجہ نہ کافرانو تہ اللہ پاک مری وئیلی دی۔

لنہہ داشوہ چہ عمر د انسان د ژوند مودے تہ وائی۔ او
ژوند ہغہ دے چہ انسان پکنب د اللہ سرہ پورہ محبت
او تعلق ساتی، او د ہغہ رضا پہ ہر شی غورہ کوی۔ او د

گناہ پہ وجہ دا حال ختمیږی۔

۱۰۔ **اسم** : د گناہ نہ گناہ پیدا کیږی۔ بیا انسان ترے
نہ شی وتلے۔ بعض علماؤ وئیلی دی چہ :
إِنْ مِنْ عُقُوبَةِ السَّيِّئَةِ السَّيِّئَةِ بَعْدَهَا.
(د گناہ یو عذاب دادے چہ د بلے گناہ توفیق انسان تہ
ملاوږی)۔

اونیکی ددے خلاف دہ۔ تردے چہ پہ بعض انسانانو کنب
بیا دا گناہونہ کلک شی۔ کہ د نیکی خائے تہ راشی۔ یا
ورته خوگ د دین خبرہ کوی، نو تنگ شی۔ او ہمدارنگہ
بعض نیکان خلق د گناہ پہ خائے کنب تنگیږی۔ لکہ مہے
چہ داوبونہ لرے شی۔ تردے چہ بعض گناہونو کنب ہیخ
خوند نہ وی۔ لیکن د ہغہ زرہ پہ نیکی تنگیږی، نو خکہ
ہغہ گناہ کوی۔ پہ بل شی ئے ساعت نہ تیریری۔

۱۱۔ **یولسم** : او د ویرے خبرہ خودادہ چہ د گناہ پہ
رجہ د زرہ نہ ارادہ د تویے کمزورے کیږی۔ تردے چہ ہغہ
گناہ ددے عادت او گرخی۔ نو بیا ورتہ ہغہ خہ گناہ نہ
بیکاری، ہسے پہ خولہ بہ تویے ڊیرے اویاسی، او زرہ کنب
بہ ئے ارادہ ہم د ہغہ کار وی۔ کہ زنکدن راشی، نو ہم توبہ

نہ اویاسی۔ او اللہ پاک بیا توفیق ہم نہ ورکوی۔ وجہ دادہ
چہ گناہونہ د مخکنیو خلقو میراث دے، مثلاً ہلکانوتہ
راتل دا میراث د قوم لوط دے۔ او ناپ تول کنس کس کول
دا میراث د قوم شعیب دے۔ او فسادونہ اولوئی کول د
فرعونیانو میراث دے۔ او تکبر او تجبر کول د قوم ہود
میراث دے۔ او ہمدارنگہ نور واخلہ۔

اوپہ دے گناہونو ہغوی اللہ ہلاک کری دی۔ نو کیدے
شی چہ اللہ ہم دغہ عذاب پہ دے نافرمان بندہ راولی۔
حکہ چہ دہ ہم د ہغوی جامے آغوستی دی۔

لکہ پہ مسند احمد کنس د ابن دینار قول دے: چہ «اللہ
بعض نبیانو تہ وحی اوکرہ، چہ خپل قوم تہ اووایہ چہ زما
د دشمنانو نو پہ حائے کنس مہ داخلیرئی او د ہغوی لباس
مکوی، او د ہغوی پشان سورلی مکوی۔ او د ہغوی
پشان خوراک مہ کوی۔ کنی نو تاسو بہ ہم زما دشمنان
جوڑ شی»۔

بل حدیث کنس دا جملہ راغلے دہ:

مَنْ تَشَبَهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ.

«خوگ چہ د چاسرہ حان مشابہ کوی، ہغہ بہ د ہغوی

سرہ وی پہ آخرت کنس»۔

(مسند احمد)۔

۱۲ - **دولسم**: د گناہ پہ وجہ انسان د اللہ پہ نیز ذلیل

اوسپک وی۔ او د اللہ د نظر د رحمت نہ غورزیدلے وی۔

حسن بصری یوہ عجیبہ خبرہ کرے دہ:
فَانْزَا عَلَيْهِ فَعَصَوْهُ وَلَوْ عَزُّوا عَلَيْهِ لَعَصَمَهُمْ.

(دا مجرمان پہ اللہ سپک دی، حکہ اللہ د نافرمانی توفیق

ورکرو۔ او کچرتہ د اللہ پہ نیز عزت مند وے، نو اللہ بہ بچ

کری وے)۔

او کلہ چہ یو انسان اللہ پاک سپک کری، نو:

فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ.

نو شوگ بہ عزت ورکری؟ یعنی ہیشوگ عزت

ورکونکے بیا نشتہ۔ اگرکہ خلق تے تعظیم او توقیر کوی د

وجہ د خوف د ہغہ د شرنہ۔ یا د حہ لالچ پہ وجہ۔ لیکن

کلہ چہ ہغہ ختم شی یا دے غائب شی، نو بیائے دشمن

وی، او زپہ کنس تے سپک گنری۔

۱۳ - **دیوارسم**: بندہ چہ کلہ نافرمانی کوی نو گناہ

بیا ورتہ سپکے او وپہ بنکاری۔ او کلہ چہ انسان گناہ وپہ

اوگنری، نو دے هلاك شه۔ حدیث کنبس راخی : منافق تہ
خپل گناہونہ داسے بنکاری لکہ میچ پہ پوزہ کینی، نو دے
تے پہ اشارے سرہ پاخوی، ہیخ پرواہ پرے نکوی۔
(رواہ البخاری عن ابن مسعود رضی اللہ عنہ).

خواد لسم : نور خلق او حیوانات گنہگار تہ خیرے
کوی، حُککہ چہ هغوی تہ ددہ پہ وجہ نقصان رسی۔

ابو هريره رضی اللہ عنہ فرمائی :
إِنَّ الْجُبَارِي لَتَمُوتُ فِي وَكْرِهَا مِنْ ظُلْمِ الظَّالِمِ.

(زانری یا خراپے پہ خپلو جالو کنبس مری، دوجے دگناہ د
مجرم نہ)۔

مجاهد فرمائی : حیوانات پہ نافرمانو خلقو لعنتونہ
وائی۔ حُککہ چہ قحطونہ د انسانانو دگناہ پہ وجہ راخی۔
عکرمہ فرمائی : دزمکے خناور تردے چہ گونگتی او
لرمانان وائی چہ باران زمونر نہ بند شو پہ سبب دگناہ د
انسان۔ پس پہ گنہگار باندے بے گناہ مخلوق لعنت وائی۔

١٥ - پنخلمس : دگناہ نہ ذلت پیدا کیپی۔ حُککہ چہ
عزت خو پہ طاعت د الله تعالیٰ کنبس دے۔
قرآن پاک کنبس راخی : فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا. (فاطر).

خوک چہ عزت غواپی نو د الله پہ طاعت سرہ دے طلب
کری حُککہ چہ عزت تول د الله سرہ دے۔

بعض سلفو بہ داسے دعا کولہ :
اللَّهُمَّ اعْزِنِي بِطَاعَتِكَ وَلَا تُدِلَّنِي بِمَعْصِيَتِكَ.

اے الله استاد طاعت پہ وجہ عزت راکپہ، او ستاد
نافرمانی پہ وجہ مے ذلیلہ کوه۔

حسن بصری یوه خبره هر سبری لره یادول پکار
دی۔ دیره مزیداره ده۔

إِنَّهُمْ وَإِنْ طَقَطَقَتْ بِهِمُ الْبِغَالُ وَهَمَلَجَتْ بِهِمُ الْبَرَاذِينُ إِنَّ
ذُلَّ الْمَعْصِيَةِ فِي رِقَابِهِمْ أَبِي اللَّهِ إِلَّا أَنْ يُدَلَّ مَنْ عَصَاهُ.

(نافرمان خلق اگر کد دوی پہ قچرو پہ مزه روان وی او پہ
بند کره آسونو ناست وی، او هغه پہ تیزه روان وی، او
هم هم کوی، مگرد گناہ چہ کوم ذلت دے، هغه ددوی
خونو پورے نختے دے، الله خامخا خپل نافرمان ذلیلہ
کوی)۔

لکہ اوس اوگوری دا مالداره سرمایہ دار خلق چہ کله
نافرمان وی، نو خومره بد شکله بد اخلاق ذلیل وی۔ نو
کہ غریب نافرمان وی، هغه تہ خوبیا خوک گوری هم نہ

پہ دے خبرہ ژوندی زرہ والا پوھیری۔

ابن مبارک یو خو ډیر بنکلی شعرونه وئیلی دی:
رَأَيْتُ الدُّنُوبَ تُمِيتُ الْقُلُوبَ

وَقَدْ يُوْرثُ الدُّلَّ اِذْمَانُهَا

ماگنا هونه اولیدل چه زرہ مړ کوی، او ذلت پیدا کوی
همیشه والے دگنا هونو۔

وَتَرَكَ الدُّنُوبَ حَيَاةَ الْقُلُوبِ

وَخَيْرٌ لِّنَفْسِكَ عِصْيَانُهَا

او دگنا هونو پرینسودل زرہ ژوندی کوی، او د نفس دپاره
غوره شه د نفس نه منل دی۔

وَهَلْ أَفْسَدَ الدِّينَ إِلَّا الْمُلُوكُ

وَأَحْبَارُ سُوءٍ وَرُهْبَانُهَا

دین چه خومره بادشا هانو او دنیا پرستو ملایانو او عیش
پرستو پیرانو خراب کړو۔ نو دومره بل چانه دے خراب
کړے۔

۱۶ - **شپاړسم**: دا عصیان عقل هم خرابوی۔ ځکه چه

عقل نور دے او گناه تیارة ده۔ نو بس نافرمان همیشه کم
عقل وی۔ ے ځایه خبری ے ځایه کارونه کوی۔

۱۷ - **اولسم**: دا وجه د مخکنی وجه بیان دے:

علماء وئیلی دی، کوم انسان چه نافرمانی او عصیان
کوی، نودهغه عقل ختم وی۔ ځکه چه که انسان فکر
او کړی، چه زه خو الله پیدا کړی یم، د طاعت دپاره۔ او د
هغه په قبضه کښ یم۔ او هغه په ما خبر دے۔ او زه د هغه
په کور کښ اوسیرم۔ او ملائکے راته گوری۔ او قرآن مے
منع کوی۔ او ایمان مے منع کوی۔ د مرگ واعظ موجود
دے او اور د جهنم شته، او دا فکر ورسره او کړی چه د گناه
په وجه د سپری نه په دے لږ غوندے خوند باندے د دنیا او د
آخرت ډیرے فائدے خرابے شی۔ نو بیا به چرته گناه ته
ږاندے نشی۔ او که وړاندے کیږی سره ددے موانعونه، نو
هغه ے عقله او جاهل دے۔

۱۸ - **اتلسم**: د گناه په وجه په زرہ زنگ راځی۔ لکه

حدیث کښ راځی چه زرہ زنگین کیږی لکه وسپنه۔

(الحدیث، مشکوة)۔

پس د زنگ نه پس بیا پر مے طبع (تاپه) راشی، بیا پر مے

نفل (جرنده) راشی۔ بیا پر مے ختم (مهر) او وهله شی۔ نو

بیا به ورته څوک هدایت او کړی؟ دا پنځه واړه خبری ے په

قرآن کنبش شته دے۔

١٩ - **نولسم** : ماد خپل محبوب او متقی استاذ الشیخ عبد السلام (الله پاک دے د هغه دنیا او آخرت رو بنانه کړی، او مونږ او هغه دے الله په جنت کنبش یو ځای کړی، آمین) نه د مشکوٰة په درس کنبش آوریډلی وو چه په قرآن او حدیث کنبش الله او رسول (ﷺ) په څه کارونو لعنتونه فرمائیلی دی۔ که سر په هغه راجمع کړی، نو پوره کتاب پر په لیکله کیږی۔ نو زما زړه کنبش د هغه خبره وه۔ نو کله چه الله پاک ددے رساله د لیکلو توفیق راکړو، نو هغه خبره د خپل محبوب استاذ رایاده شوه۔

په حدیث کنبش په خال لگونکی او څوک چه د هغه طلب کوی، او همدارنگه په هغه بنځه چه په خپل سر کنبش پردی ویخته لگوی، او په هغه بنځه چه هغه په ورله لگوی، او په هغه بنځه چه د خپلو وروځو نه وینسته اویاسی، او په هغه بنځه چه په سو هان سره خپل غاښونه نری کوی، او په هغه بنځه چه دے له د زینت دپاره وینستانه تیره کولے شی۔ په دے ټولو باندے د الله او در رسول (ﷺ) لعنت دے۔

دغه شان په سود خور او په هغه چا چه په بل د سود مال خوروی، او ددے په لیکونکی او ددے په گواه باندے لعنت وئیلے شوی۔ دارنگه په مُحَلِّل او مُحَلَّل لکه باندے لعنت راغلی۔ مُحَلِّل هغه چاته وائی چه طلاقه شوی بنځه یوه شپه دپاره په نکاح واخلي۔ او وعده او کړی چه سحر به ئے طلاقوم۔ دے دپاره چه اولنی خاوند ته حلاله شی۔ نو دده ته مُحَلِّل وائی۔ او اولنی خاوند ته مُحَلَّل لکه وائی۔

او دغه شان په غله سپری باندے لعنت راغلی دے۔ او په شراب خور او په ورکونکی باندے او په نچورونکی باندے او په خرڅوونکی او اخستونکی او د هغه پیسے خرڅوونکی باندے او په باروونکی او په هغه چا باندے چاکره چه دا شراب اوړلے شی، په دے ټولو باندے لعنت وئیلے شوی۔

دارنگه حدیث کنبش لعنت په هغه چا راغلی چه د زمکے نشانه وړانوی، او د هغه حدود او پلے خرابوی۔ او څوک چه په مور پلار لعنت وائی۔ او لعنتی دے هغه کس چه د ژوندی حیوان نه نښه جوړه کړی۔ اویبائے ولی۔ او په هغه سرې لعنت دے چه ځان د بنځو سره مشابه کوی په لباس،

رفتار گفتار وغيره کڻن۔

او دغه شان په هغه ښځه باندې لعنت دې چې هغه د
سرو سره ځان مشابه کوي په لباس، رفتن خفتن گفتن
وغيره کڻن۔ او هغه څوک لعنتي دې چې د الله نه سيوا د
بل چا په نوم ذبح او کړي۔ لکه خلق پير بابا وغيره ته گڼان
بوزي، د هغه خوراک حرام دې۔ که چا داسه کار او کړو، نو
هغه مُشْرک دې۔ د علماؤ نه ددې تحقيق او کړي۔

او په بدعتي سړي باندې لعنت راغلي، او په هغه چا چې
بدعتي ته ځائ ورکوي په کور يا مسجد يا په يو مجلس
کڻن۔ اَعَاذَنَا اللهُ مِنْهُ۔

او په تصويرونو والو باندې لعنت دې، که جُثه لري او که
نه لري۔ دا مصيبت خو اوس دومره زيات شوي چې هېڅ
حد ئې نشته۔ دا لاشه کومې، د برينلو ښځو فتوان هم
پکښ شته۔ الله دې مونږ داسه خلقو نه زرزر جدا کړي۔
آمين! او په هغه کس لعنت دې چې د قوم لوط عمل
کوي، او څوک چې مور پلار ته کنځل کوي، او څوک چې د
ړوند سړي نه لار غلطوي۔ همدارنگه د ناپوهه سړي نه
صحيح دين پتوي۔

او څوک چې حيواناتو سره بد فعلي کوي۔ او څوک چې
حيوانات په مخ باندې داغي۔ او څوک چې مسلمان ته
ضرور کوي، يا پرې څه مکر او د هوکه کوي۔ او په هغه
ښځو لعنت دې چې زيارتونو له ځي، او هغه کسان چې په
مقبره کښ جو ماتونه جوړوي۔ او هغه کسان چې په قبرونو
شمعې ديوې بلوي۔ او هغه څوک چې د ښځې او د خاوند
تر مينځ بې اتفاقي پيدا کوي۔ دغه شان د غلام او د مالک
تر مينځه تعلق خرابوي۔

او هغه څوک چې ښځې سره په شا طرف کښ کور وال
کوي۔ يعنې په دُبر کښ ورسره جماع کوي۔ او هغه ښځه
چې خاوند ورته او وائې چې ماسره يو ځائ سمله، او هغه
جدا شپه تيره کړي تر سَحْره ملائک پرې لعنت وائي۔

او څوک چې بل ته خپل نسبت کوي سيوا د پلار خپل
نه۔ يعنې پلار ئې يو وي او نسبت بل ته کوي چې زه د
فلاني ځوئ يم۔ لکه دا صاحب منصب والا خلق داسه
کوي۔ او څوک چې مسلمان ته وسله خوزوي يعنې اشارې
ورته پرې کوي۔

او څوک چې صحابه کرامو - رضی الله عنهم اجمعين -

پسے خبریے کوی۔ لکہ بعضِ ظالمان د عثمان رضی اللہ عنہ او د معاویہ رضی اللہ عنہ او نورو صحابہ کرامو سرہ بغض لری۔ او طعنونہ پرے وائی۔ لکہ شیعہ گان او رافضیان خلق شو۔

او ہمدارنگہ رشوت خوړونکی او ورکونکی او څوک چه ددے وکالت کوی، دا ټول لعنتیان دی۔

د الله تعالیٰ لعنت او د ملائکو لعنت دے په دوی باندے۔
(رواه البخاری و مسلم و النسائی و أبو داود و الترمذی و مالک و الدارمی و ابن ماجه و غیرهم)۔

او قرآن کریم کښن الله تعالیٰ په مفسد سپری او صلہ رحمی قطع کونکی باندے لعنت وئیلے دے۔ دارنگه څوک چه الله او رسول ته ضرر ورکوی، او چه حق پتوی، او د پاکدامنو بنځو پسے خبریے کوی۔ او څوک چه د کافرو دین او طریقے او اخلاقو ته ښه وائی د مؤمنانو د دین او د طریقے نه۔ (سورة احزاب، البقرة، النساء، النور)۔

۲۰ - **شلم**: د گناه په وجه انسان د نیکانو خصوصاً د نبی کریم ﷺ او د ملائکو د دعاء نه محرومیږی۔ ځکه چه مانځه کښن مونږ وایو۔ وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ.

و د الله په نیکانو بندگانو دے سلام او رحمت وی۔
او د سورت مؤمن په آیت نمبر (۶، ۷، ۹) کښن راځی چه ملائک دعا غواړی، نیکانو توبه و بستونکو دپاره۔

۲۱ - **یویشتم**: بخاری شریف کښن یو اوږد حدیث راغله خوزه د هغه نه مختصرے جمله راخلم۔

نبي ﷺ فرمائی: « زه په خوب کښن ملائکو آسمان ته بوتلم۔ نو هلته یو سرپه پروت وو۔ او بل سپری به لوتے کتږے راواخسته، او دا سر به ئے ورله ذره ذره کړو، بیابه جوړ شو، بیابه ئے داسے اوکړو۔ دا سرپه قرآن والا وو، چه لغه زده کړے وو، اوبیائے نه راخسته۔ او فرض مونځ به ئے نه کولو۔

بیائے بل سرپه اولیده چه خولته ئے تر غوړونو پورے څیرل شوه۔ دغه شان سپیږمے او سترگے ئے تر خټه پورے څیرل شوه۔ بیابه جوړمے شوه۔ دا عذاب تر قیامتہ پورے جاری وو۔ دا دروغژن سرپه وو۔

اوبیائے په تنور کښن بریند سپری او ښځے اولیدل چه اور سبزی وو۔ چغه ئے وهله۔ دا زنا کار خلق وو۔

بیائے یو سرپه اولیده چه د وینے پشان سور نهر کښن ئے

لامبو وهله۔ کله به چه غارے ته راغلو، نوبل سری به په خولۀ په کانړی ویشته خولۀ به ئے ورله د کانړو ډکه کره بیابه واپس شه۔ دا سود خوروو»۔ الحدیث۔

۲۲ - **دوه یستم** : د گنا هونو په وجه زمکه کښ قسما قسم فسادونه پیدا کیږی په اوبو کښ، هوا گانو کښ، میوو کښ۔ قرآن کریم کښ دی :

﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ﴾
(په اوچه او په درياب کښ د خلقو د گنا هونو په وجه فساد بنکاره شوم)۔

د گناه په وجه زلزله راځی، او خسف (په زمکه ننوتل) راځی، او مسخ (شکل وړانیدل) راځی، لکه په ثمودیانو او بنی اسرائیلو باندې الله راوستی وو۔

مسند احمد کښ یوه خبره نقل شوم ده چه د بنی امیه په خزانو کښ د غنم دانه راوتے وه چه د کهجورے د هلوکي هومره غټه وه۔ او په کاغذ کښ ورسره دا لیکل شوی وو چه داسے غنم به د عدل په زمانه کښ کیدل۔

۲۳ - **دریستم** : بعض عذابونه د گناه دادی چه د انسان ذرۀ نه جوش د غیرت اوځی۔ او غیرت خو ډیر

اوجت او ضروری شه دے۔ دے وجه نه بهتر سرے هغه دے چه ډیر غیرتی وی۔ نافرمان غیرتی نشی کیدے۔ لکه اوگوری دا مالدار خلق چه بنځے او لونه ئے په بازارونو او په چمندونو کښ یر پردے گرځی۔ کور کښ ئے ورته تی وی لگیدلے وی۔ پردی یر حیاء او برینه سری پکښ راځی۔

او بعض خلق خپلے بنځے فلمونو ته هم ورولی چه هلته ډیر غلط کارونه کیږی چه د هغه د بیان دا ځائے نه دے۔

اوس خو هر کور کښ ډشونه لگیدلی دی او د هریو کور نه سینما جوړه شوم ده۔

غرض دا چه د گناه په وجه د انسان نه حیاء او غیرت ځی، دے وجه نه رسول الله ﷺ د ټولو نه زیات غیرتی وو۔ او الله د نول مخلوق نه زیات غیرتی دے۔ دے وجه نه ئے فواحش او بدکارونه حرام کړی دی۔

لیکن غیرت په دوه قسمه دے : بعض محبوب او بعض مبغوض وی۔

هغه چه الله ته خوښ نه دے۔ هغه غیرت کول دی په غیر دڅه شك نه په بل چا۔ (مشکوٰة)۔

مقصد داشۀ چه گناهونه ډیرشی، نو غیرت په اهل او

اولاد او پہ عامو خلقو باندمے ختم شی۔ بیا ہغہ ناروا چا
ددهٔ بنسٔہ ئے کوی، سرتور سر بازار ته حئی، دے ورته خٔنه
وائی۔ داسے مقام ته چه انسان اور سیبری، نو ہغہ ہلاکت
ته اور سیدہ۔

دالا خٔہ کوی، بعضِ خلق ناروا ظلم فوا حش نوروتہ
بنائستہ کوی۔ او حکم ورته کوی، چه داسے او کرہ۔

حدیث کنبن حٔکہ فرمائی: چه دیؤ سرے به جنت نہ
نۂ حئی۔ نو معلومہ شوہ چه دین پہ اصل کنبن تول غیرن
دے۔ چا کنبن چه غیرت نہ وی، نو ہغہ به دینہ دے۔ غیرن
دَزرۂ حفاظت کوی، نو اندامونہ خپلہ محفوظ شی دتولو
نارواونہ۔

۲۴ - **خیر شتم**: د گناہ پہ وجہ حیاء ختمیبری۔ چه داد
زرۂ غذا او دَهر خیر جرہ دہ۔ حدیث کنبن راخی:
الْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ.

حیاء تول خیر خیر دے۔

بل حدیث کنبن راخی: چه دتولو پیغمبرانو نہ دا حدیث
خلقو یاد کرے دے چه:
إِذَا لَمْ تَسْتَحْيَ فَأَصْنَعْ مَا شِئْتُ.

کله چه حیاء در کنبن نہ وی نو کوہ چه خٔہ دے خوبنہ وی۔
نو کله چه انسان به حیاء شی نو کٔہ خلق ددهٔ پہ بد عمل
خبر شی، دے نۂ خفہ کیبری۔ بلکه خلقو ته پہ خپلہ حالونہ
بیانوی چه ما داسے او کرل۔ پس به حیاء سرے مرے او تباہ
دے۔

۲۵ - لوئے ضرر د گناہ دادے چه د الله عظمت ددهٔ پہ زرۂ
کنبن کموی۔ کٔہ ددهٔ خوبنہ وی او کٔہ نہ۔ کٔہ د الله عظمت او
وقار زرۂ ته راشی، نو ہغہ به چرے ہم د الله پاک مخالفت
نکوی۔

۲۶ - د گنہگار مہابت، عظمت، الله تعالیٰ د خلقو د
زرونونہ اویاسی، پہ خلقو سپک شی، توقے ورپورے
کوی۔ دا یاد لره چه خومرہ خومرہ د الله تعظیم کوی دومرہ
به خلق ددهٔ تعظیم کوی۔ خومرہ چه الله نہ یرہ کوی، دومرہ
به ددهٔ نہ خلق یریری۔ خومرہ چه د الله سرہ مینہ لری،
دومرہ به ددهٔ سرہ خلق مینہ کوی۔

دانشی کیدے چه دے دے د الله حقوق، تعظیم او اوامر
اونواہی ضائع کوی۔ او دے دے خلقو ته بنۂ بنسٔہ بنسٔہ بنسٔہ
رَخاشا۔

﴿ وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ ﴾ . (الحج : ۱۸) .

(چالره چه الله سپک کرپی، هغه لره خوڪ عزت وركونكې نشته)۔

۲۷ - د نافرمانی په وجه الله انسان پرېږدی، او یروی نه۔

لكه قرآن کریم کښ راځی :

﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾ . الحشر : ۱۸ ، ۱۹ .

(اے ایمان والو! د الله نه ویره کوی او د هغه کسانو په شان مه کیږی چه الله ئه هیر کرې دے، پس الله د دوی نه خپل نفسونه هیر کرل)۔

یعنی خپل ځان له به څه فائده ورنکړی۔

نو هر گنهگار خپل ځان او خپل وخت مهمل کونکې دے۔ د الله د ذکر نه غافل وی، او په ناروا ووئې سروی۔ د آخرت فائده ئه هم اونه کره او د دنیا هم۔

۲۸ - لوی مصیبت ددې چه انسان ځان هیر کړی، او د آخرت څه برخه او حصه وانځلی۔ او الله ترې پاته شی۔ او نور څه واځلی۔

مِنْ كُلِّ شَيْءٍ إِذَا ضَيَعْتَهُ عَوْضٌ

وَمَا مِنَ اللَّهِ إِنْ ضَيَعْتَهُ عَوْضٌ

د هر شی د ختمیدو روستو څه بدل وی۔ لیکن که الله ترې نه لاړو، او تعلق ورسره قائم نه شه، نو هیڅ عوض او بدل د الله نشته چه څه به درله او کړی۔

۲۹ - گناه سرې د دائرې د احسان نه خارجوی۔

د احسان معنی ده : أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ .

د الله عبادت کول په داسې طریقې گویاته الله وینه، او یا داچه دا گمان او کرې چه الله تعالی ماته گوری۔

نو کله چه دا یقین جوړ شی چه الله مخامخ دے زه ورته گورم۔ او هغه ماته گوری۔ چرې به بیا گناه ته نزدې نشی۔

لیکن گناهونه چه کله ډیر شی، نو د انسان دا فکر ختم شی چه گنه الله ماته گوری، غافل شی۔ نو د محسنینو چه کومه درجه او ثواب دے هغه دده نه ضائع شی۔

۳۰ - بل د گناهونو اثر ددې چه زړه د سیرالی الله نه منع کوی۔ ځکه چه زړه چه مزل کوی په طاقت خپل سره کوی۔ او گناه د زړه طاقت یا بیخی ختموی یا زړه مریض کوی۔ نو په دواړو صورتونو کښ الله ته نشی رسیدے۔ بلکه ده ته هم حزن، عجز، کسل، بزدلی، بخل، قرضدارے

کیدل راشی۔ او ددے صفاتو نہ نبی ﷺ پناہ غوہستلے ده۔
۳۱ - گناہونہ نعمتونہ ختموی۔ او عذابونہ نازلوی۔

لکہ علی رضی اللہ عنہ فرمائی :

مَا نَزَلَ بَلَاءٌ إِلَّا بِذَنْبٍ وَلَا رُفِعَ إِلَّا بِتَوْبَةٍ.

(مصیبت نہ راخی مگر دگناہ پہ وجہ، او نہ پورته کپری
مگر پہ توبے سرہ)۔

قرآن کریم کسب راخی چه کوم مصیبت تاسوتہ
اور سیپی، داستاسو دگناہ دوجے نہ دے۔

یو شعر کسب راخی :

إِذَا كُنْتَ فِي نِعْمَةٍ فَارْعَاهَا ○ فَإِنَّ الذُّنُوبَ تُزِيلُ النِّعَمَ

(کله چه یو نعمت تاسره وی، نو د هغه خیال ساته یاد

هغه نہ یرپره) حُکَہ چه گناہونہ نعمتونہ ختموی)۔

وَحُطَّهَا بِطَاعَةِ رَبِّ الْعِبَادِ ○ قَرُبُ الْعِبَادِ سَرِيعُ النِّقَمِ

(سرے کره په طاعت د الله سره گناہونہ، حُکَہ چه الله ډیر

جلت بدله اخستونکے دے)۔

۳۲ - دگناہونو په وجه الله د سپری په زرہ کسب رعب او

یره اچوی، نو همیشه یرپری۔

الله پاک ددے په سبب وحشت په زرہ کسب اچوی۔ د خلقو

نہ لرے، د الله نہ لرے، د خپل نفس نہ تنگ۔ دا ډیر سخت
دلت وی۔ خو هغه خوک پوهیپی چه ژوندے وی۔ د
رحمت اصلی سبب غفلت عن الله دے۔ د هغه نه روستو
یا پرده پیدا شی۔ پس بیا سرے په شرک یا کفر وغیره کسب
خه شی۔ اَعَاذَنَا اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ.

۳۴ - گناہونہ زرہ بیماری او د صحت نه ئے او یاسی

مرض طرفته۔ پس همیشه مریض وی۔ هیخ غذا ورته

نانه نه ورکوی۔ پس د زرہ مرض نه پیدا کپری مگر د

گناہ دوجے نه۔ پس زرہ نه جوړیپی مگر په پریخودلو د

گناہونو سره۔ حُکَہ چه سَائِرُونَ إِلَى اللَّهِ (الله ته تلونکی

خلق) وائی چه زرونه خپل مقصد ته نه رسیپی مگر په

تعلق بالله سره۔ او الله سره تعلق نشی کیدے، مگر چه کله

جوړی۔ او جوړیدے نشی مگر په ترک د گناہونو سره۔ او

د خواش نه په خلاف کولو سره۔

پس دنیا کسب چه انسان خان د خواش نه بچ کړی، نو د

مغه قبر او دنیا او آخرت ټول بنه شو۔ لکه چه قرآن کریم

فرمائی :

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ﴾

قَالَ ابْنُ الْقَيْمِ: فِي الدُّنْيَا وَالْبَرَزَخِ وَالْحَشْرِ.

(نیکان خلق به په نعمتونو کښی وی۔ ابن قییم فرمائی: په دنیا او په قبر او په حشر ټولو کښی به په نعمتونو کښی وی)۔

لکه د علماؤ او نیکانو خلقو نه نقل دی چه که جنتیان په داسه خوشحالی کښی وی لکه زه چه خوشحاله یم، نو دوی خوبه په ډیرو مزو کښی وی۔

او بعض وائی: که دے بادشاهانو او وزیرانو ته زمونږد حال پته اولگی، نو په تورو سره به ئه مونږ سره جنګ کړے وے په هغه۔

او همدارنگه په دنیا کښی جنت ته څوک لار نشه، نو هغه آخرت هم کښی جنت ته نشی تلے۔

حاصل دا چه: په گنا هونو سره بیماری او غم راځی۔ او په طاعت سره صحت او شحالی راځی۔

۳۵- د گنا هونو په وجه بصیرت قلبی ختمیږی۔ او لارے د علم بندیري۔ او د هدایت چه کومے لارے او مواد دی هغه ختمیږی۔ دے وجه نه امام مالک امام شافعی ته اوفرمائیل: په تا باندے الله تعالی یو نور اچولے دے، نو د

گنا هونو په ظلمت سره ئه مه مړ کوه۔

اونور قلبی رورو ختمیږی، تردے چه زړه تک تور شی۔
نور زړه تیاره، قبر تیاره، حشر کښی تیاره۔

۳۶- او بعض د عقوباتو د گنا هونو نه دا هم ده چه بدی سره نفس د انسان سپکیږی، وپریږی۔ لکه په طاعت سره غیږی او لوئیږی۔ لکه الله تعالی فرمائی:
لَذَٰلِكَ مَنْ زُكِّيَهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا.

(کامیاب دے هغه کس چه خپل نفس ئه پاک کړو۔ او عظمت ئه ورکړو په اطاعت د الله۔ او تاوانی دے هغه کس چه ځان ئه سپک کړو او پټ ئه کړو په معصیت د الله سره)۔
پس طاعت نفس غټوی او مشرف کوی۔ او معصیت نس سپکوی او ذلیل کوی ئه۔

۳۷- د گناه په وجه انسان په قید د شیطان کښی وی او د خواهشاتو کښی وی۔ پس دا همیشه جیلی وی، او دا طریقه ده چه کوم سرے سخت دشمن گیر کړی نو هغه ډیر خفه وی۔ او د خواهش قید ډیر تنگ وی۔ او د شهوت قید ډیر سخت وی۔ الله ته سرے نه پریږدی۔ د قیامت تیاری ته ئه پریږدی۔

او دا یاد لره چه کله زړه قیندی شی، نو مختلف آفتونه ورته راځی۔ ځکه چه د زړه مثال د مارغه پشان دی۔ خو مره چه بره ځی، نو هومره محفوظ وی۔ او څومره چه بنکته کیږی، هومره په آفتونو کښ کیږی۔ حدیث کښ راځی۔

الشَّيْطَانُ ذُنْبُ الْإِنْسَانِ.

(شیطان د انسان شرمخ دی)۔

یعنی لکه یوه گڼه وی مثلاً، او د هغه څوک شپونک ساتونکې نه وی، نو شرمخ ئې ماتوی۔

دارنگه کوم زړه چه د الله په حفاظت کښ نه وی، نو هغه شیطان تباہ کوی۔ او الله ئې په تقوی سره حفاظت کوی۔

خلاصه دا چه څومره زړه نزدی وی الله ته، هغه به یخ وی۔ او څومره چه لرې وی هغه به مصیبت زده وی۔

او دلرے والی ډیرے مرتبے دی۔

اول : غفلت۔

بیا معصیت۔

بیا بدعت۔

بیا منافقت۔

بیا د الله سره شراکت۔ او دا دے سبب د هلاکت۔

الله دے مونږ په خپل قدرت سره بچ کړی۔

۲۸- معصیت (نافرمانی) د قدر، عزت او کرامت د ساتیدو سبب دی۔ ځکه چه الله ته اکرم الخلق متقیان

دی۔ لکه په قرآن کریم کښ راځی۔ بس تقوی سبب د نعمت ذکر او د کرامت ده۔ لکه الله د انبیاء ذکر او چت کړی

دی۔ قرآن کریم کښ سورت انشراح کښ او صفت کښ راځی۔ نو څوک چه د هغوی تابع وی، الله به ئې په خلقو

کښ اوچت او مشهور کړی په ښه صفت سره۔

۲۹- گناه د سپړی نه ښه نومونه سلب کوی۔

مثلاً اوسه پورې به ورته مؤمن، متقی، نیک، عابد، صالح، پاک رجوع والا وئیلے کیده۔ اوس به ورته کافر،

شړک، ظالم، غل، زناکار، لوطی، قاتل، مفسد، خبیث وئیلے کیږی۔ نو انسان له ښه نومونه حاصلول پکار دی۔

۴۰- گناه عقل کموی۔ لکه الله په قرآن کښ « اے د

عقل خاوندانو » سره خطاب کوی۔ او دا څومره یه عقلی

ده چه انسان د هغه الله نه نافرمانی کوی۔ کوم چه خالق،

رازق، متصرف، بصیر، علیم، قهار ذات دی۔ او د جنت د

مزو او خوشحالو نه ځان محروموي۔ دا څومره ډيره په عقلی ده، دا د گناه په وجه پیدا شوه۔

٤١ - بعض د عقوباتو د معاصیو نه دادی چه مخلوق په دے انسان زړور پری۔ لکه د شیطان ورته د گمراه کولو اراده اوشی۔ او کور والا، بنسټه، بچی، خادمان او گاونډیان هم پرې زړور شی۔ هر څوک هر قسم خبرې ورته کوی۔ او همدارنگ مشران د حکومت والا ورته هر قسم تکلیفونه ورکوی۔ دغه شان نفس پرې زوره ورشی، گناه طرفته ئې راکاږی، نیکی ته ئې نه پریږدی۔ بس دا چه څومره په گناه زړور وی، هغومره به پرې دا کسان زړور وی۔

٤٢ - انسان سره نفس خیانت کوی۔ ولې کله چه سره په گناهونو کښ سخت شی۔ نو د آخرت د تیاری دپاره اراده د انسان د زړه نه خارج شی۔ او دا د هلاکت سبب دے۔ لکه الله فرمائی: چه «مۀ کیږی د هغه کسانو پشان چه الله تعالیٰ ئې هیر کړې دے، نو د خپل ځانونو فائده هم الله د دوی نه هیره کړه»۔ (سورت حشر)۔

نو بس بیا ورته الله په خاتمه کښ هم توفیق نه ورکوی۔ او د بدې خاتمه دپاره علامات علماؤ خودلی دی۔ یو

بدعت او بل معصیت۔ او په گناهونو همیش والے، د یتیم مال خوړل۔ د بدې خاتمه نه نه یریدل۔

لکه ابو الدرداء رضی الله عنه فرمائی: څوک چه د بدې خاتمه نه نه یرېږی۔ نو د هغه عذاب دادې چه الله ورله ختمه خرابوی۔ (اعاذنا الله منه)۔

٤٢ - گناه زړه پندوی۔

٤٤ - گناه د انسان دشمن سره امداد کوی۔

٤٥ - نعمتونه زائله کوی، او مصیبتونه راولی۔

٤٦ - گناه دوستان لرمې کوی۔ لکه ملائک لرمې کیږی۔ لکه حدیث کښ راغلی دی چه څوک دروغ او وائی نو ملائک ترې یو میل وړاندې شی۔

د اتول خو عقوبات عقلیه دی۔

او عقوبات شرعیه هم د گناه په وجه پیدا کیږی۔ لکه لاس پریکول، رجم، کورپه ورکول، قصاص وغیره هم د گناه په وجه وی۔

بس مقصد دادې چه د ټولو معاصیو او گناهونو په کرش سره ځان بچ کول ضروری دی۔ فقط۔

په آخر کښ دا خبره یادول پکار دی چه شرك د ټولو

گناہونو اصل او جرہہ دہ۔ کۂ شرک فی العبادۃ وی، اوکۂ
فی الدعاء وی، اوکۂ شرک فی التصرفات وی، اوکۂ شرک
فی العلم وی۔ اوکۂ فعلی وی، اوکۂ اعتقادی وی۔ داتول
اللہ نہ بخبئی۔

قرآن فرمائیلی دی، د مشرک ذات پلینت دی، نو ہغہ بہ
اور نہ پاکیری۔ نو حکہ بہ ہمیشہ پہ اور کبھی وی۔

د گناہونو پیدا کیدو خلور اسباب

پوہ شہ :

چہ گناہونہ اکثر د خلورو شیانو نہ پیدا کیری۔

۱ - اللحظات، یعنی کتل۔

۲ - الخطرات۔ یعنی سو چونہ۔

۳ - اللفظات۔ یعنی خبرے۔

۴ - الخطوات۔ یعنی قدم اخستل۔

اللحظات :

بے خائے نظر استعمالول : نو پردو محرماتو تہ کتل قرآن
او حدیث منع کیری دی۔ او د ہغے ضررونہ تے ہم بیان کیری
دی۔ لکہ نظر د شیطان د غشو نہ یو غشے دے زرہ ورنی۔

سند احمد۔

دی نہ زنا پیدا کیری، پردے حق ضائع کیری۔ زرہ
مرض کیری۔ حدیث کبھی راخی۔ « چاچہ پردو محرماتو
نہ نظر اونہ کرو د اللہ د ویرے نہ، نو اللہ پاکہ بہ ورتہ د ایمان
نوند ورنصیب کیری »۔

داخومرہ لویہ خبرہ دہ، کۂ خوک پوہیری۔

اوکۂ سرے نظر اونہ کیری محرماتو تہ، نو پہ قرآن پاک بہ
نمل راشی، اوکۂ سرے مطلق النظر شی، نظر کھلاؤ
کیری ہر جاتہ، نو د دائرے د متقیانو نہ خارجیری۔ او دا
نومرہ د عذاب خبرہ دہ۔ حکہ چہ د جنت وعدہ د متقیانو
سہ شہ دہ، (مریم : ۶۳)۔

دی بارہ کبھی بنہ کتاب د (بدی نظریء علاج) پہ نوم یو
کتاب دے ہغہ اوگوری۔

الخطرات :

یعنی زرہ کبھی خرابی راوستل۔ بس دا د گناہونو یوہ
جرہ دہ۔ دی نہ ارادے او قصدونہ د گناہ پیدا کیری۔ پس
نکر خلور قسمہ وی۔ یو پہ فائدہ د دنیا کبھی۔ دویم پہ دفع
د ضرر دنیوی کبھی۔ دریم پہ فوائدو د آخرت کبھی۔ او

خلورم پہ دفع د ضرر د آخرت کنب۔

پس انسان لہ پکار دی چہ ہغہ فکر مخکنب کری، چہ پہ ہغے کنب فائدہ پیرہ وی، او بیائے وخت ختمیری او ضروری وی۔ او خصوصاً پہ قرآن او حدیث کنب او پہ دلائلو د الله پاک کنب پیر فکر پکار دے۔

اللفظات:

د خولے حفاظت پیر ضروری دے، بس دا ہم د جہنم سبب دے۔ لکہ ما پہ دے یوہ رسالہ لیکلے دہ پہ عربی ژبہ کنب دہ۔

حدیث کنب راخی چہ د انسان ایمان نہ جو پیری تر خو چہ زرہ نہ وی جوړ شوے۔ او زرہ نہ جوړ پیری تر خو چہ ژبہ نہ وی جوړہ شوے۔

بل حدیث کنب راخی: انسان د فرج او د خولے پہ وجہ اکثر اور تہ خی۔ او د حُسنِ خلق او د تقویٰ پہ وجہ انسان جنت تہ خی۔

لنہہ دا چہ: دے بارہ کنب د وعید احادیث راغلی دی، چہ سرے ئے ووری نوزہ وایم چہ پیر بہ خفہ شی۔

الخطوات:

پہ خایہ، بے فائدے گر خیدل۔ انسان چہ چرتہ خی، نو مخکنب دے نیت کوی چہ فلانی خائے تہ عم خہ دپارہ؟ خکہ چہ حدیث کنب راخی چہ انسان تہ نجات د درے شیانو پہ وجہ ملاویری۔ (۱) د ژبے د حفاظت پہ وجہ (۲) پہ کور کنب پہ کیناستلو (۳) او پہ گناہ باندے د ژرلو پہ وجہ۔ نو دا خبرہ معلومہ شوہ چہ انسان د مصیبت او نکلیفونو نہ پہ خہ بیج کیری؟ او د خہ پہ وجہ پہ کنب واقع کیری؟

الله تعالیٰ دے مونر تہ د هر قسم مصیبت نہ نجات را کری، اول د دنیا د مصیبتونو نہ، او بیا د آخرت د تولو مصیبتونو نہ۔ آمین۔

علامہ ابن القیم رحمہ الله پہ زاد المعاد کنب د مصیبت یو خو علاجونہ فرمائیلی دی، ہغہ دا چہ کلہ مصیبت راشی، نو:

اول کلمة استرجاع یعنی دا کلمہ وئیل پکار دی: **إِنَّا لِلّٰهِ**
وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

پہ دے کنب پیرے فائدے دی۔

دویم دا چہ: انسان دے دا فکر کوی چہ زہ خود الله تعالیٰ

مرئیے او غلام یم۔ اوزما تبول وارہ، بال بچ د الله دی، او دھغہ مال دے۔ او مالک پہ خپل مال کنبن تصرف کوی۔

دریم داچہ : د آخرت او د هغه مصیبتونہ رایادول پکار دی، نو دابہ ورته آسانیری۔

خلورم داچہ : فکر دے او کپری چہ کۂ زۂ جزع فزع او کرم، نو هیخ بہ اونشی، او الله پاک بہ ناراضہ شی۔

پنخۂ داچہ دا فکر دے او کپری، کۂ زۂ ے صبری او کرم، نو دشمنان شیطانان بہ خوشحالہ شی۔ نو د هغوی

خوشحالول نۂ دی پکار۔

اووم، پہ دے کنبن دے فکر او کپری چہ پہ دے مصیبت خومرہ ثوابونہ ملاویری۔ چرتہ هغه رانہ فوت نشی پہ سبب دے صبری۔

اتم داچہ : دا فکر دے او کپری، پہ حدیث کنبن دی چہ «خوڪ پہ مصیبت راضی شی، نو الله ترمے راضی کیبری۔ او خوڪ چہ نۂ راضی کیبری، نو د هغه نہ الله پاک نۂ راضی کیبری»۔

بل داچہ زۂ صبر اونۂ کرم، نو اول آخر بہ ے کوم، مجبورہ بہ شم صبر تہ۔ نو د اول سر نہ ولے صبر اونۂ

کرم، چہ د متقیانو پہ دلہ کنبن حساب شم۔ فقط۔

خبردارے : د مصیبتونو د علاج، د گناہونو د ضررونو، د تعلق مع الله، د زرونو د صفائی او د تزکیۂ النفس پہ عنوان باندمے زمونہ یو کتاب دے چہ د هغه نوم دے : **الفوائد** - دوه جلدہ (عربی، پښتو، اردو) د هغه مطالعہ کول پکار دی۔ پہ هغه کنبن ددے پوره تفصیل موجود دے۔

وَ آخِرُ دَعْوَانَا اِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**